

Euskalkien historiaz

Eneko Zuloaga

Vitoria-Gasteiz, 2015/05/26

OIHANEDER EUSKARAREN ETXEA
GASTEIZKO KAFE ANTZOKIA

Atarikoak

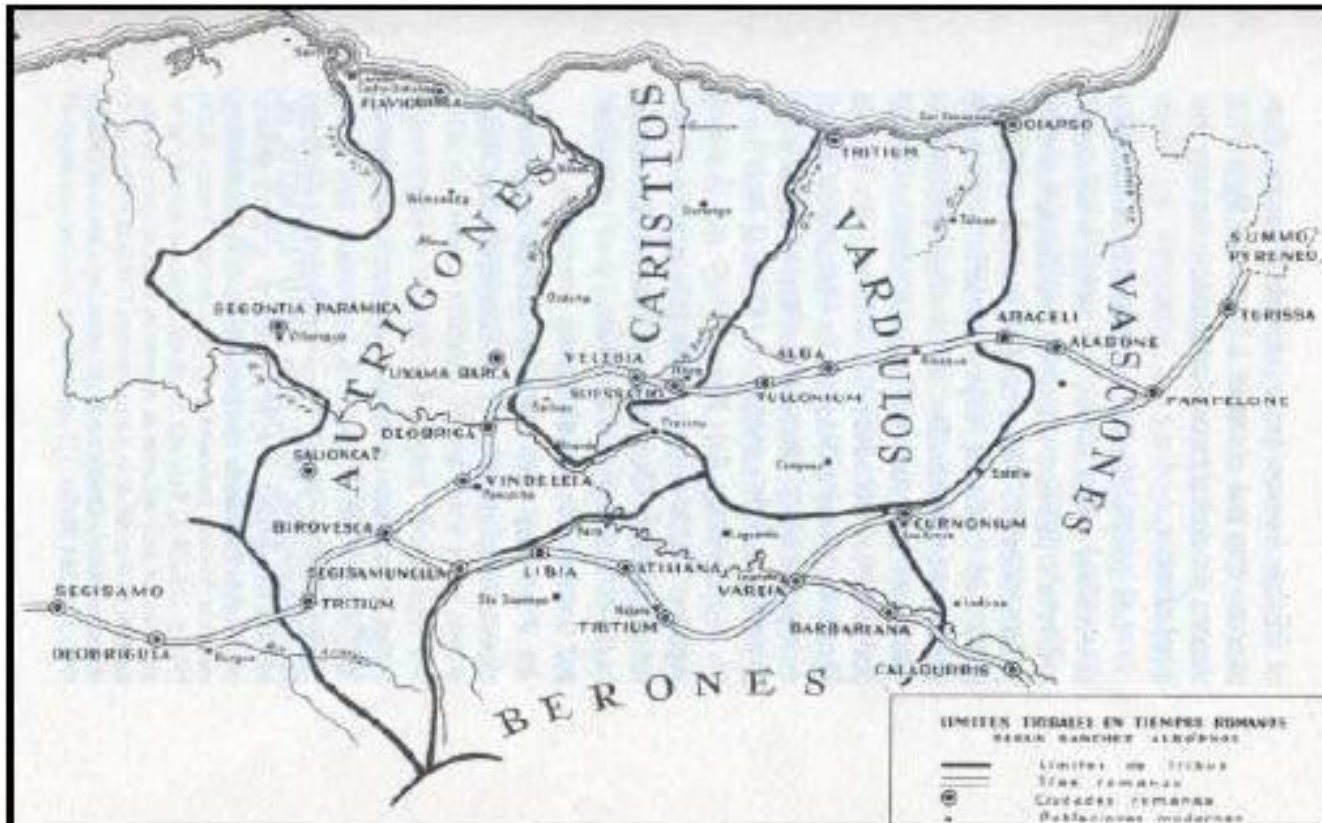
- ▶ Hizkuntzen aldakortasunaz
 - Berezkoa, etengabea eta saihestezina
 - Ez ona, ez txarra

- ▶ “Dialektoa” kontzeptuaz
 - Definizioen arbitraritasunaz
 - Ezaugarriez eta irizpideez
 - Dialekto zaharrak ikertzeko iturriez

Zuazo

Ikuspegi tradizionala

Mitxelena (1981)

“De acuerdo con la opinión que podríamos llamar clásica y es la que se defiende en esta exposición, los dialectos de cualquier lengua proceden de la diferenciación de una lengua común; esta, según toda evidencia, no era ni podía ser unitaria, pero el margen de variación que podía observarse dentro de ella era desde luego menor que el que iban a mostrar entre sí los dialectos formados con posterioridad” (Mitxelena [1981] 1987: 39).

Mitxelena (1981)

Txakurragaz / txakurrarekin

**-ga*

-z instrumentala

ginean / gintzazan

ditu & dituz / dauz

zituan & zituzan / ebazan

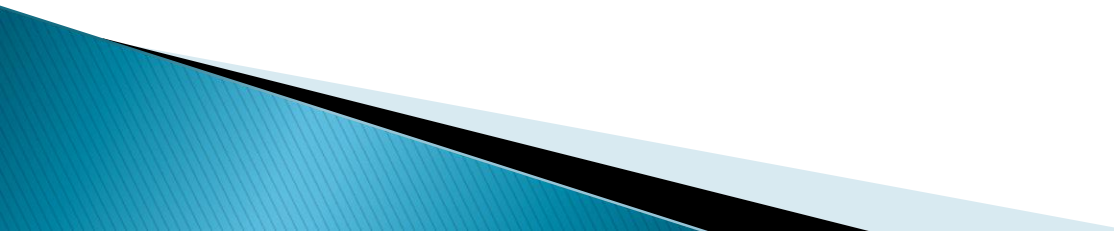
Erre dezagun Mondragoe / Erre daigun Mondragoe

Traizio baten asmatzean / Traizino bat asmatzen

Su emaitetan / Su emotean

Esan deust / Esan dit / Erran d(er)aut

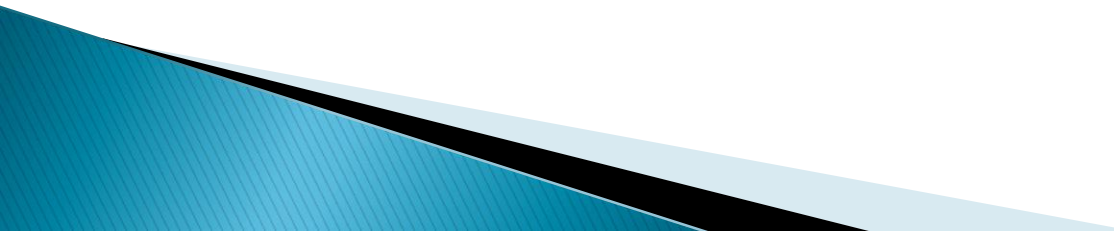
Mitxelena (1981)

- ▶ Deklinabidea
 - ▶ Erakusle eta artikulua
 - ▶ Izenordainak
 - ▶ Aditza
 - ▶ Hitz berriak sortzeko baliabideak
 - ▶ Hiztegia
 - ▶ Fonologia
-

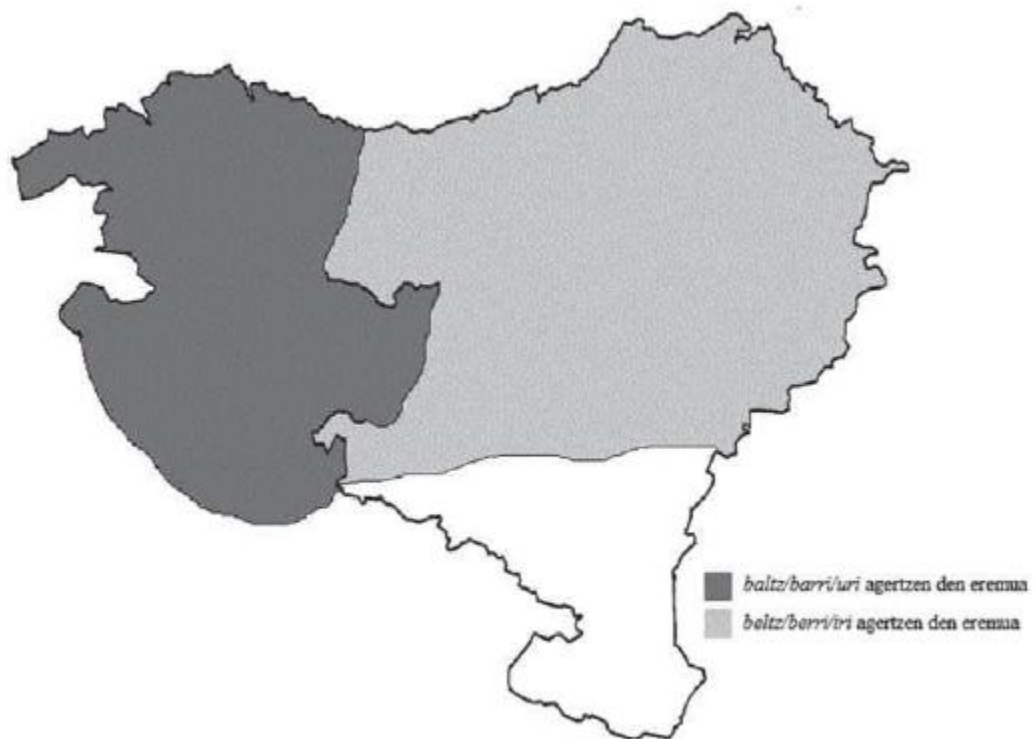
Mitxelena (1981)

- ▶ Mailegu zaharrak berdin egokitzen dira
an(h)oa, bago, bake, daratulu, errege, errota, gauza, gaztelu, gorputz, goru, gurutze, zela
- ▶ Konposizioan, arau berak
ardi, baina artile; baso, baina basajaun; katu, baina katakume; egun, baina eguraldi; euskara, baina euskal; iturri, baina iturburu; itsaso, baina itsaslabar.
- ▶ Artikulu mugatua
- ▶ Plurala

Euskara Batu Zaharra

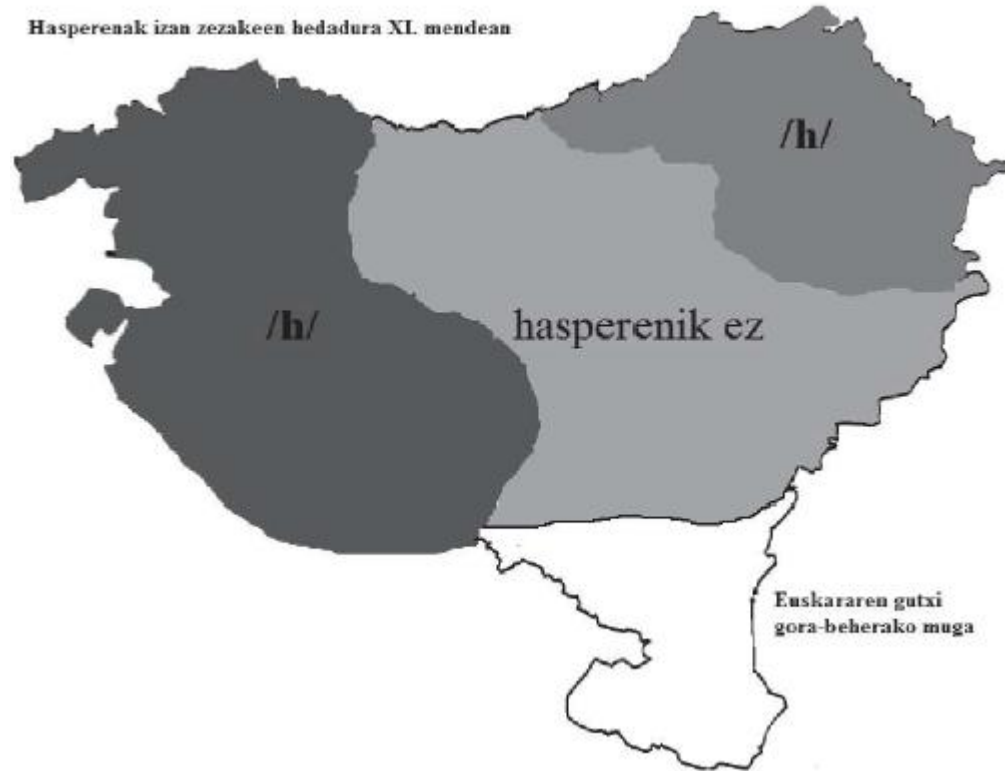
- ▶ **Aitzineuskara zaharra**
 - ▶ **Aitzineuskara berria**
 - ▶ **Euskara Batu Zaharra**
-

Erdi Aroko zatiketez (I): *baltz/barri/uri; beltz/berri/iri* (Reguero 2013)

Erdi Aroko zatiketez (II): hasperena (Reguero 2013)

Hasperenak izan zezakeen hedadura XI. mendean

Erdi Aroko zatiketez (III): *-dui/-di/-doi* (Reguero 2013)

Bizkaiera vs gainerakoak

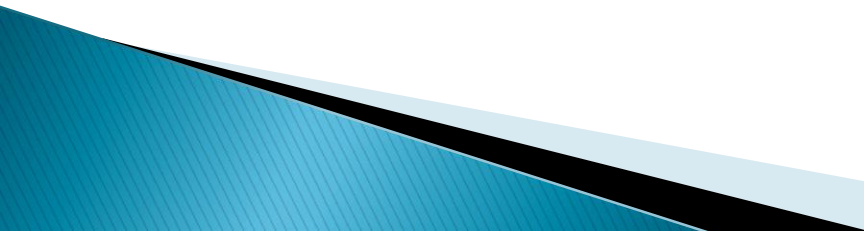
	BZ	GZ	LitB	LitG
1. <i>egin</i> eta * <i>ezan</i>	+	+	-	+
2. <i>dio</i> eta <i>deutso</i> (edo <i>dirau</i> -)	+	+	-	-
3. <i>To gen</i> eta nom.	+	+	-	-
4. <i>-gaz</i> eta <i>-kin</i>	+	-	+	-
5. <i>-d- daude</i> -n (edo <i>dute</i> -n)	+	+	-	+
6. Asim. * <i>edin</i> -en	+	+	-	-
7. <i>-n</i> > <i>-o</i> lehen.	+	-	-	-
8. Komunzt. falta	+	+	-	-
9. <i>-o</i> / <i>-tu</i> A. Nag.	+	+	-	-
10. <i>-rean</i> ablat.	+	(+)	-	-
11. <i>-ti</i> prosekut.	+	+	(+)	-
12. Genit. gonbar.	+	-	-	-
13. X-ekin Y = «X eta Y»	+	+	-	(+)
14. Futur. inperat.	+	+	+	-
15. <i>-a-</i> / <i>-e-</i> 2 eta 3 perts.	+	+	+	-
16. <i>-zu</i> «zuek»	+	+	(+)	-
17. Futuro zah.	+	+	-	-
18. Aoristoa	+	+	-	-
19. <i>eroan</i> eta <i>joan</i> aditz lag.	+	-	+	-
20. A. Nag. + <i>ez</i> + A. Lag.	+	-	+	-
21. <i>bai(s)t-</i>	+	+	-	+
22. <i>-eta-</i> aditz izen.	+	(+)	+	-

Arabako euskara

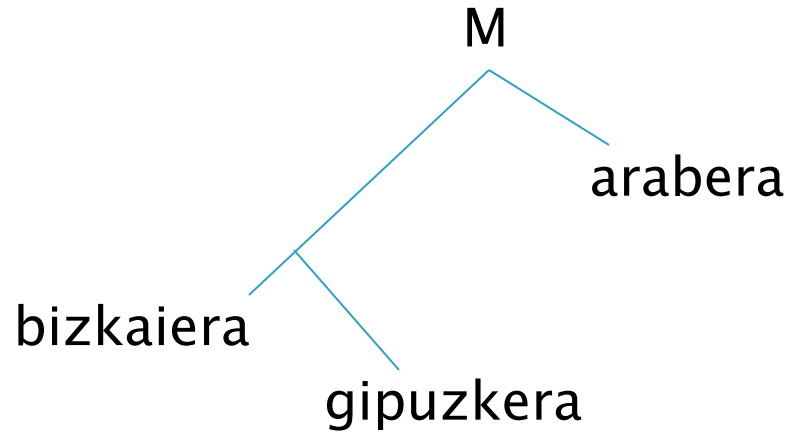
▶ Testuak

- Orain artekoak: Landucci, Betolatza, Gamiz, Garzia Albeniz...
- Lazarraga

▶ Hausnarketak Arabako euskarari buruz

- Hainbat ezaugarri arkaiko
 - Dialekto beregaina
 - Loturak proposatu/berrikusi
 - Zenbait ezaugarri linguistikoren iturburu
-

Arabako euskara

Eginbidean

- ▶ Lakarra (2011), Camino (2012, 2013), Reguero (2012, 2013), Zuloaga (2015)...
- ▶ Nondik iritsi EBZra
- ▶ Dialektalizazio-prozesua: adarrak eta hierarkiak
 - Mendebala? Ekialdea?
- ▶ Difusio-guneak edo fokuak
 - Iruña, Gasteiz